

İlgili Kanun / Madde
4857 S. İŞK/17

T.C
YARGITAY
9. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2023/25

Karar No. 2023/2717

Tarihi: 22.02.2023

- İŞÇİDEN İŞE GİRERKEN İSTİFA SENET VE İBRANAME ALINMASI
- İŞVERENCE İŞÇİDEN ALINAN TEMİNAT SENEDİNİN BORÇ KARŞILIĞI ALINDIĞI İLERİ SÜRÜLMESİ HALİNDE İŞVERENİN BORCUN KAYNAĞINI VE MİKTARINI İSPAT ETMEK ZORUNDA OLDUĞU

ÖZETİ: Çalışma ilişkilerinde işçilerin daha işe başlarken kendilerinden senet, ibraname ve istifa belgeleri alınması işverenlerce çok sık başvurulan bir uygulamadır. İşçinin zayıf durumda bulunması, iş talebi, iş dünyasının sosyal ve ekonomik yapısı gözönünde tutularak bu tür belgelerin değerlendirilmesi gerekir. İşveren ve işçi arasında senetle kurulacak bir ilişkiye kuşkuyla yaklaşmak gerekir. Kökleşmiş içtihatlarımız bu sebeple tanık deliline cevaz vermektedir (Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 25.07.2008 tarihli ve 2008/26781 Esas, 2008/22092 Karar; 1.5.2008 tarihli ve 2008/13255 Esas, 2008/10991 Karar sayılı kararlar). Kuşkusuz bu durumun kanıtlanması hâlinde bu şekilde alınan senet, teminat senedi niteliğinde sayılmalıdır.

Somut uyuşmazlıkta davacılar senedin kendilerinden teminat amaçlı alındığını iddia etmişlerdir. Öncelikle Derece Mahkemelerince, davacıların farklı tarihlerde işten ayrılmış olması sebebiyle senedin teminat senedi olarak alındığının ispatlanamadığı kabul edilmiş ise de davacıların aynı tarihte işten çıkartıldıkları davalı tanık beyanları ile de sabit olduğundan, bu kabul dosya

kapsamıyla örtüşmemektedir. Senetle kurulan ilişkinin işçi ve işveren arasında ve yüksek bir miktar için olduğu, işçilerden hangi sebeple senet alındığının işyerinin diğer çalışanlarınca dahi bilinmediği, davalı bünyesinde çalışan davalı tanıklarının taraflar arasında ne şekilde bir alacak verecek meselesi olduğunu bilmediklerini ifade ettiği, davalı tarafça da senetle ilgili açıklama yapılmamış olduğu görülmektedir. Diğer yandan Antalya İcra Müdürlüğünün 2020/136979 Esas sayılı dosyasına konu edilen bonoda *malen* veya *nakten* ibaresi bulunmamaktadır. *İlgili Hukuk* kısmının (5) numaralı paragrafında tarih ve sayılarına yer verilen Dairemiz kararlarında da açıklandığı üzere; işverence işçiden alınan teminat senetlerinde, işveren borç verdiğini iddia ediyorsa borcun kaynağını açıklamak ve miktarını ispat etmek zorundadır. Aksi hâlde teminat niteliğinde alınan senetler, işverenin alacağını veya zararını kanıtlamadığı sürece geçersiz sayılmalıdır. Ne var ki işbu davada davalı bu yöndeki ispat yükümünü yerine getirememiştir. Bir başka anlatımla davalı senedin borç karşılığı olduğunu iddia etmiş ise de alacağını ispat edemediğinden, davacıların senedin teminat senedi olduğunu ispat edemediği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş olması hatalı olmuştur.

DAVA: Taraflar arasındaki menfi tespit davasından dolayı yapılan yargılama sonunda İlk Derece Mahkemesince davanın reddine karar verilmiştir.

Kararın davacılar vekili tarafından istinaf edilmesi üzerine, Bölge Adliye Mahkemesince başvurunun esastan reddine karar verilmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi kararı davacılar vekili tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten ve Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan rapor dinlendikten sonra dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I. DAVA

Davacılar vekili dava dilekçesinde; müvekkili Bedri'nin 15.12.2009, diğer davacı eşi Gülin'in ise 01.03.2013 tarihinden iş sözleşmelerinin haksız olarak feshedildiği 17.07.2018 tarihine kadar davalının sahibi olduğu eczanede çalıştıklarını, davalının eczane işyeri içerisinde çok pahalı ilaç ve ekipmanlar oluşu sebebiyle herhangi bir zarar oluşmasını teminat altına alacağından bahisle

müvekkillerine 250.000,00 TL'lik bonoyu imzalattığını, müvekkillerinin miktarı yazılı fakat düzenleme ve vade tarihi boş olarak söz konusu bonoyu imzaladıklarını ve işvereni olan davalıya verdiklerini, davalının müvekkillerini işten çıkardığını, davacı Bedri'den "*siğin hakkınızı yiyecek değilim, kaç yıldır beraberiz*" diyerek istifa dilekçesi aldığını, aradan iki yıl geçtikten sonra müvekkillerinin evlerine gelen tebligat ile davalının karşılığı olmayan bu senetlerden bir tanesini icra takibine konu ettiğini öğrendiklerini ileri sürerek davalarının kabulü ile müvekkillerinin Antalya İcra Müdürlüğü'nün 2020/136979 Esas sayılı dosyasına konu edilen bono sebebiyle borçlu olmadıklarını tespitine karar verilmesini talep etmiştir.

II. CEVAP

Davalı vekili cevap dilekçesinde; davacıların davalı müvekkiline olan borçlarını ödememek için öncelikle Antalya 4. İş Mahkemesinin 2020/ 409 Esas, Antalya 5. İş Mahkemesinin 2020/784 Esas sayılı dosyalarındaki iddiaları ile dava açtıklarını, bu davalardaki istemlerinin dava konusu bonodaki borcun silinmesi amaçlı olduğunu, davacı Bedri' nin 17.07.2018 tarihinde, Gülin' in ise 31.10.2015 tarihinde işten ayrıldıklarını, dava konusu bononun düzenlenme tarihi itibarıyla davacı Gülin' in davalının çalışanı olmadığını, davalının eczanesi ile bir işçi işveren ilişkisinin olmadığını, davacı Bedri' nin 15.12.2019 tarihinde, Gülin' in ise 01.03.2013 tarihinde işe başladığını, farklı tarihlerde işe giren davacıların aynı tarihte işe girmiş gibi gösterilmek suretiyle işe girerken aynı anda aynı tarihte aynı bonoyu imzalamalarının mümkün olmadığını, dava konusu bononun bir teminat bonusu olmadığını savunarak davanın reddine karar verilmesini ayrıca kötüniyetli dava nedeniyle takip konusu alacağın %20 oranında kötüniyet tazminatının davacılaraya ayrı ayrı yükletilmesine karar verilmesini istemiştir.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararıyla; davacılar dava konusu bononun eczanedeki pahalı ekipman ve ilaçlar nedeniyle oluşabilecek zarara karşı teminat olarak düzenlenmiş olduğunu iddia etmiş iseler de 2012-2015 yıllarında aynı işverenlik bünyesinde çalışan davacı tanığı M.T. ile hâlen çalışmaya devam eden davalı tanığı Ö.A.'nın birbirlerini tamamlar ve doğrular nitelikteki beyanları ile davalı işverenlikte istihdam edilen çalışanlar yönüyle teminat senedi alınmasına yönelik bir uygulama olmadığı gibi yine davacı tanıklarının beyanları ile senedin iş sözleşmesinin sonlanması sürecinde tanzim edildiğinin anlaşıldığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

IV. İSTİNAF

A. İstinaf Yoluna Başvuranlar

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davacılar vekili istinaf başvurusunda bulunmuştur.

B. İstinaf Sebepleri

Davacılar vekili; davacıların davalının işyerinde işçi olarak çalıştıklarını, takibe konu bononun işe giriş esnasında müvekkillerinden teminat amaçlı

alındığını, hayatın olağan akışında hiçbir işverenin bir işçisine 250.000,00 TL'lik bir borç veremeyeceğini, bononun miktarının bile bunun bir borç ilişkisine dayanmadığını ispatlar nitelikte olduğunu, tanık beyanlarından davacı Gülin'in 2018 yılına kadar davalının yanında çalıştığını anlaşıldığını, Antalya 4. İş Mahkemesinin 2020/409 Esas sayılı dosyasında da davalı tanığı olarak bulunan Ö.A.'nın bunu doğruladığını, davacıların Eczanede çalıştıkları dönemlerde M.T. ve Ö.A.'nın kıdem olarak üstleri konumunda olduklarını, M.T. ve Ö.A. gibi çalışanların sorumluluğunun da davacılar da olduğunu, diğer çalışanlardan alınmayan teminat senedinin davacılar da alındığını, müvekkillerinden teminat senedi alınmasının bir diğer nedeninin de davacıların karı koca olması olduğunu, davalının tüm işleyişi bıraktığı davacıların ikisinin birden işten ayrılması durumunda mağdur olacağı düşüncesiyle de teminat senedini aldığını, kambiyo senetlerinin mücerret olduğunu, asıl ilişkiden bağımsız olarak hüküm ifade ettiği şeklindeki genel kaidenin işveren tarafından işçiden alınan senetler açısından geçerli olmadığını, işverenin işçiden aldığı teminat amaçlı bu senetlerin takibe konu edilmesi durumunda işverenin iddia ettiği zararını kanıtlaması gerektiğini, Yargıtay kararlarında da görüleceği üzere zararın ve işçiden alacağın davalı işverence ispatlanması gerektiğini, davalı tarafın davacılar ne için borç verdiğini, bu borç miktarının ne için bu denli yüksek olduğunu ispatlayamadıklarını, tanık G.Ç.'nin senedin müvekkili ve eşinden zorla alındığını duyduğunu söylediğini, davalının davacılar borç vermesi durumunda müvekkilinin *"biçe zorla senet imzalattı"* demeyeceğini, 2018 yılı Temmuz ayının müvekkillerinden Gülin Karaca'nın davalı tarafından işten çıkartıldığı tarih olduğunu, davalının işten çıkarttığı işçisinden bu tarihte borç verip karşılığında senet almayacağını açık olduğunu, tanık M.T.'nin ise *"ben davalının yanında 2012 ile 2015 yılları arasında kesintili olarak çalıştım, ben davalının benim ayrılmamdan sonra davacılar senet aldığını davacılar da öğrendim,"* dediğini, her iki tanığın da zorla senet alındığına yönelik beyanda bulduklarını belirterek İlk Derece Mahkemesi kararının ortadan kaldırılması ve davanın kabulüne karar verilmesi istemi ile istinaf yoluna başvurmuştur.

C. Gereke ve Sonuç

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararıyla; davacıların davalıya ait işyerinde teminat senedi alınması uygulaması olduğunu, takip konusu senedin teminat amaçlı alındığını ispatlayamadıklarının anlaşıldığı, sonuç olarak ileri sürülen istinaf sebepleri dikkate alındığında dosyadaki yazılara, hükmün Dairemizce de benimsenmiş bulunan kanuni ve hukuksal gerekçeleri ile dayandığı maddi delillere ve özellikle bu delillerin takdirinde bir isabetsizlik görülmemesine göre mahkemenin vaka ve hukuki değerlendirmesinde usul ve esas yönünden yasaya aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle oy çokluğu ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (6100 sayılı Kanun) 353 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (1) inci alt bendi maddesi gereğince davacılar vekilinin istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.

V. TEMYİZ

A. Temyiz Yoluna Başvuranlar

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davacılar vekili temyiz isteminde bulunmuştur.

B. Temyiz Sebepleri

Davacılar vekili; istinaf başvuru nedenlerini tekrar ederek Bölge Adliye Mahkemesi kararının bozularak ortadan kaldırılması ve davanın kabulüne karar verilmesi istemi ile temyiz yoluna başvurmuştur.

C. Gerekçe

1. Uyuşmazlık ve Hukuki Nitelendirme

Uyuşmazlık, davacıların bono sebebiyle davalıya borçlu olup olmadıklarının tespitine ilişkindir.

2. İlgili Hukuk

1. 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun "Menfi tesbit ve istirdat davaları" kenar başlıklı 72 nci maddesi şöyledir:

Borçlu, icra takibinden önce veya takip sırasında borçlu bulunmadığını ispat için menfi tesbit davası açabilir.

İcra takibinden önce açılan menfi tesbit davasına bakan mahkeme, talep üzerine alacağın yüzde onbeşinden aşağı olmamak üzere gösterilecek teminat mukabilinde, icra takibinin durdurulması hakkında ihtiyati tedbir kararı verebilir.

İcra takibinden sonra açılan menfi tesbit davasında ihtiyati tedbir yolu ile takibin durdurulmasına karar verilemez. Ancak, borçlu gecikmeden doğan zararları karşılamak ve alacağın yüzde onbeşinden aşağı olmamak üzere göstereceği teminat karşılığında, mahkemeden ihtiyati tedbir yoluyla icra veznesindeki paranın alacaklıya verilmemesini isteyebilir.

(Değişik: 9/11/1988-3494/6 md.) Dava alacaklı lehine neticelenirse ihtiyati tedbir kararı kalkar. Buna dair hükmün kesinleşmesi halinde alacaklı ihtiyati tedbir dolayısıyla alacağını geç almış bulunmaktan doğan zararlarını gösterilen teminattan alır. Alacaklının uğradığı zarar aynı davada takdir olunarak karara bağlanır. Bu zarar herhalde yüzde yirmiden aşağı tayin edilemez.

(Değişik: 9/11/1988-3494/6 md.) Dava borçlu lehine hükme bağlanırsa derhal takip durur. İlamın kesinleşmesi üzerine münderecatına göre ve ayrıca hükme hacet kalmadan icra kısmen veya tamamen eski hale iade edilir. Borçluyu menfi tespit davası açmaya zorlayan takibin haksız ve kötü niyetli olduğu anlaşılırsa, talebi üzerine, borçlunun dava sebebi ile uğradığı zararın da alacaklıdan tahsiline karar verilir. Takdir edilecek zarar, haksızlığı anlaşılan takip konusu alacağın yüzde yirmisinden aşağı olamaz.

Borçlu, menfi tesbit davası zımında tedbir kararı almamış ve borç da ödenmiş olursa, davaya istirdat davası olarak devam edilir.

Takibe itiraz etmemiş veya itirazının kaldırılmış olması yüzünden borçlu olmadığı bir parayı tamamen ödemek mecburiyetinde kalan şabis, ödediği tarihten itibaren bir sene içinde, umumi hükümler dairesinde mahkemeye başvurarak paranın geriye alınmasını isteyebilir.

Menfi tesbit ve istirdat davaları, takibi yapan icra dairesinin bulunduğu yer

mahkemesinde açılabilir gibi, davalının yerleşim yeri mahkemesinde de açılabilir. Davacı istirdat davasında yalnız paranın verilmesi lazımgelmediğini ispata mecburdur."

2. 6100 sayılı Kanun'un "İspat yükü" kenar başlıklı 190 ıncı maddesi şu şekildedir:

"(1) İspat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakıya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine bak çıkaran tarafa aittir.

(2) Kanuni bir karineye dayanan taraf, sadece karinenin temelini oluşturan vakıya ilişkin ispat yükü altındadır. Kanunda öngörülen istisnalar dışında, karşı taraf, kanuni karinenin aksini ispat edebilir."

3. 6100 sayılı Kanun'un "Karşı ispat" başlıklı 191 inci maddesi şöyledir:

"(1) Diğer taraf, ispat yükünü taşıyan tarafın iddiasının doğru olmadığı hakkında delil sunabilir. Karşı ispat faaliyeti için delil sunan taraf, ispat yükünü üzerine almış sayılmaz."

4. 6100 sayılı Kanun'un 369 uncu maddesinin birinci fıkrası ile 371 inci maddesi.

5. Dairemizin 01.11.2011 tarihli ve 2009/23053 Esas, 2011/42069 Karar sayılı ve 13.02.2012 tarihli ve2009/40045 Esas ve2013/3124 Karar sayılı kararları.

3. Değerlendirme

1. Taraflar arasındaki uyuşmazlık davaya konu olan senedin teminat senedi olup olmadığı ve ispat yükü noktalarında toplanmaktadır. Menfi tespit davaları borçlunun borçlu olmadığını kanıtlamak amacıyla açılan bir dava türü olup bu dava türünün konularından biri de *bedelsiz senetler, hatır senetleri, teminat senetleridir.*

2. Çalışma ilişkilerinde işçilerin daha işe başlarken kendilerinden senet, ibraname ve istifa belgeleri alınması işverenlerce çok sık başvurulanan bir uygulamadır. İşçinin zayıf durumda bulunması, iş talebi, iş dünyasının sosyal ve ekonomik yapısı gözönünde tutularak bu tür belgelerin değerlendirilmesi gerekir. İşveren ve işçi arasında senetle kurulacak bir ilişkiye kuşkuyla yaklaşmak gerekir. Kökleşmiş içtihatlarımız bu sebeple tanık deliline cevaz vermektedir (Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 25.07.2008 tarihli ve 2008/26781 Esas, 2008/22092 Karar; 1.5.2008 tarihli ve 2008/13255 Esas, 2008/10991 Karar sayılı kararlar). Kuşkusuz bu durumun kanıtlanması hâlinde bu şekilde alınan senet, teminat senedi niteliğinde sayılmalıdır.

3. Somut uyuşmazlıkta davacılar senedin kendilerinden teminat amaçlı alındığını iddia etmişlerdir. Öncelikle Derece Mahkemelerince, davacıların farklı tarihlerde işten ayrılmış olması sebebiyle senedin teminat senedi olarak alındığının ispatlanamadığı kabul edilmiş ise de davacıların aynı tarihte işten çıkartıldıkları davalı tanık beyanları ile de sabit olduğundan, bu kabul dosya kapsamıyla örtüşmemektedir. Senetle kurulan ilişkinin işçi ve işveren arasında ve yüksek bir miktar için olduğu, işçilerden hangi sebeple senet alındığının işyerinin diğer çalışanlarınca dahi bilinmediği, davalı bünyesinde çalışan davalı tanıklarının taraflar arasında ne şekilde bir alacak verecek meselesi olduğunu bilmediklerini ifade ettiği, davalı tarafça da senetle ilgili açıklama yapılmamış olduğu görülmektedir.

4. Diğer yandan Antalya İcra Müdürlüğünün 2020/136979 Esas sayılı dosyasına konu edilen bonoda *malen* veya *nakten* ibaresi bulunmamaktadır. *İlgili Hukuk* kısmının (5) numaralı paragrafında tarih ve sayılarına yer verilen Dairemiz kararlarında da açıklandığı üzere; işverence işçiden alınan teminat senetlerinde, işveren borç verdiğini iddia ediyorsa borcun kaynağını açıklamak ve miktarını ispat etmek zorundadır. Aksi hâlde teminat niteliğinde alınan senetler, işverenin alacağını veya zararını kanıtlanmadığı sürece geçersiz sayılmalıdır. Ne var ki işbu davada davalı bu yöndeki ispat yükümünü yerine getirememiştir. Bir başka anlatımla davalı senedin borç karşılığı olduğunu iddia etmiş ise de alacağını ispat edemediğinden, davacıların senedin teminat senedi olduğunu ispat edemediği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş olması hatalı olmuştur.

5. Yukarıda yer verilen açıklamalar ışığında, davacıların Antalya İcra Müdürlüğünün 2020/136979 Esas sayılı dosyasına konu edilen bono sebebiyle borçlu olmadıklarının kabulüyle sonuca gidilmesi yerine davanın reddine karar verilmesi hatalı olup bozmayı gerektirmiştir.

VI. KARAR

Açıklanan sebeplerle;

1. Temyiz olunan, İlk Derece Mahkemesi kararına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine ilişkin Bölge Adliye Mahkemesi kararının **ORTADAN KALDIRILMASINA,**

2. İlk Derece Mahkemesi kararının **BOZULMASINA,**

Peşin alınan temyiz karar harcının istek hâlinde ilgililere iadesine,

Dosyanın kararı veren İlk Derece Mahkemesine, bozma kararının bir örneğinin kararı veren Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine,

22.02.2023 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.